

Ohcejoga nuoraid duála geavaheapmi

SIERGE RASMUS

Sámi allaskuvla ja Giellagas-instituhtta, Oulu universitehta

Dán artihkkalis guorahalan man stádis davvisámegiela duála geavaheapmi lea ohcejohkalaš nuoraid hállangielas. Dutkama várás lean jearahallan guhtta 15–25-jahkásaš nuora. Veardidanmateriálan jearahallen guokte 1960-logus riegádan ohcejohkalačča ja eará veardidanmateriála lean čohkken arkiivagálduin. Materiála analysas lean guorahallan duála subjektapronomeniid ja vearba- ja oamastansojaheami. Kejonen (2017) lea evttohan ahte sámegielaide duálas lea hierarkiija, man vuodul subjektapronomeniin lea nannosamos sajádat. Duála sáhtta leat vearbamorfologijjas, jus dat lea subjektapronomeniin ja vai duála sáhtta leat oamastansojahus, de dat ferte leat maiddá ovdđibuin.

Dán dutkamuša analysa čájeha, ahte nuoraid gielas duála subjektapronomenat leat badjel 94 % giellaoahpalaččat vuorddehahti logus. Vearbbaid duálasojahusas badjel 71 % dáhpusain leat vuorddehahti logus, muhto informánttat leat dán ektui hui heterogena joavku. Duála oamastansojahusas fas badjelaš 31 % leat vuorddehahti logus. Dát bohtosat orrot nannemin evttohuvvon duálahierarkiija. Vaikke duála lohkokategoriija ii leatge jávkan informánttaid idioleavttain, de eanemusat giellaoahpalaš hámit leat subjektapronomeniin, unnimusat oamastansojahusas.

Fáddásáni: duála, reálaáigemetoda, olgguldasaigemetoda, sosiolingvistihkka, giela variašuvdna rievdan

1. Álggahus

Dán artihkkalis dutkkan duála geavaheami Ohcejoga guovllus hálljuvnon davvisámegielas. Davvisámegiela duálakategoriija máhccá gitta vuodđo-urálii, muhto dat ii leat seilon buot sámegielain. Lea dábálaš, ahte plurála deavdá duála saji, go guvttiidlogu kategoriija báhcá eret geavahusas. Lea maiddá dábálaš, ahte gielalaš nuppástusaid ovdanjunis leat nuorra giellageavaheaddjit (Kirkham & Moore 2013: 279–280). Orru nu, ahte maiddá davvisámegiela duála bokte nuorat buolvva gielas cealkkalahtuid lohkokongrueansa ii leat nu čavgat go vuorrasut olbmuin. Nappo cealkagis sáhtta leat guvttiidlogu persovdnapronomen ja máng-gaidlogu vearbahápmi, dahje nuppe gežiid.

- (1) *Golbma gánda (sic!) hutkkaiga, ahte ráhka[da] iežan serveri Minecraftii ja dat la dál speallamin dan* (Yle Sápmi 2019)

Ovdamearkkas (1) doaimmaheaddji lea jearahallamin rádioi ohcejohkalaš nuorra rávesolbmuid dihtorspealuid birra. Dán ovdamearkkas bohtá ovdan sihke predikáhta duálahápmi mánggaidlogu subjeavttain ja daiguin ovttas lea refleksiivapronomen ovttaidlogu oamastangehčosiin. Boarrásut materiálas dán sulat cealkagat leat eahpedábálaččat, ja ovdamearkka dihte Oulu universitehta *Máinnasheargi*-dutkanprošeavtta (Rasmus 2016a: 6, 36–38; Rasmus 2016b: 35–36) čoakkáldagas gávdnovit dušše ovttaskas ovdamearkkat, main cealkkalahtut eai kongruere duálas. Ovdamearkkas (2) máidnasa jiehtanas čujuha replihkas alces ja gándii mánggaidlogu persovdnapronomeniin:

(2) *Ja dan seammás oaidniba: lei gahččan beahci. Nu láhttesta jiehtanas: «Mii válddestetne boaldinmuora stobu lusa»* (SKS 1956: a323_11)

Ođđa ja boares materiála gaskkas orru leamen erohus dáid spiehkastagaid frekveanssas. Máinnashearggi viđa diimmu materiálas gávdnovit beare soames ovdamearkkat, muhto jagis 2019 sáddejuvvon vuollel 10 minuhta jearahallamis – mas ovdamearka (1) lea váldon – leat vihtta dáhpáhusa.

Dán dutkamuša ulbmil lea váldit sealvvi man olu variašuvdna duála geavaheamis lea 1) subjeaktapronomeniin, 2) predikáhtas ja 3) oamastangehčosiin materiálas mii guorahallojuvvo. Geahča eanet dán materiála birra kapihttalis 2.2. Maŋŋelis dán teavsttas geavahan sáni *duálacealkka* cealkagiin, main duála lea implisihtalaččat vuordimis dahje muhtin cealkkalahttu lea duálas. Dat mearkkaša dan, predikáhtta lea sojahuvvon duálas, dahje ahte cealkaga subjeaktan dahje oamasteaddjin leat guokte ealli dingga, dego ovdamearkka dihte *soai* (*Máhtte ja Biret*) *bohtiba biillaineaskka*. Dát livččii prototyhpalaš ovdamearkacealkka, mas sihke subjeaktapronomen, predikáhtta ja oamastangeažus leat vurdojuvvon hámis. Ovdamearka (1) lea fas buorre ovdamearka cealkagis, mii rihkku lohkokongruensa subjeavtta, predikáhta ja oamastangehčosa gaskkal (pro. *Golbma gándda hutke, ahte ráhkadit iežaset servera*). Nappo dán artihkkalis vuordemeahtun duálan anán dáhpáhusaid, main duála sajis adno singulára dahje plurála, dahje duála lea geavahuvvon singulára dahje plurála sajis.

Buot ovdamearkacealkagat leat heivehuvvon dálá čállinvuohkáii, muhto jearahallanmateriálaid ovdamearkkain lea seailuhuvvon sojahangehčosiid morfonologalaš variašuvdna, dego ovdamearkka dihte *bođiiga~bođiiba*. Dutkamušas veardádan guovtti ahkejoavkku materiálaid, man gohčodit olgguldasáigemeton. Kapihttalis 2.1. čilgen oanehaččat sociolingvistihkalaš variašuvdnadutkama vugiid. Goalmmát kapihttal gieđahallá davvisámegiela duálakategoriija, ja das

ovdanbuvttán sámegeilaid duálahierarkijja. Dutkanmateriála analysa lea njealját kapihttalis. Vuollekapihttaliin 4.1.–4.4. ovdanbuvttán statistihkalaš veardádallama bohtosiid, ja kapihttalis 4.5. gieđahalán materiálahid sojahanmorfoloġiija variašuvnna. Dán artihkkala geassá čoahkkái ja loahpaha viđát kapihttal.

2. Metodajearaldagat

2.1 Reálaáigi ja olgguldasáigi

Materiála analyseremis ovttastuvvet sosiolingvisttalaš variašuvdnadutkama guokte árbevieru. Giela riev dama dutkamis lea dábálaš, ahte a) seammá áiggis báddejuvvon sierra sohka buolvvaide gullevaš informánttaid giellamateriálahid veardiduvvojit gaskaneaset *olgguldasáigemethodain* (suom. *näennäisaikamethodi*, eang. *apparent time method*) dahje b) iešguđege áiggis báddejuvvon materiálahid veardádallojit gaskaneaset *reálaáigemethodain* (suom. *reaaliaikamethodi*, eang. *real time method*) (Cukor-Avila & Bailey 2013).

Ovdal 1960-logu giela riev dama dutkan vuođđuduvai namalassii nuppástusaid guorahallamii diakronalaččat reálaáiggis. Labova (1963; 1966) dutkan Martha's Vineyardas ja New Yorkas rabai dutkama synkronalažžan, nu ahte ahke buolvvaid gaskasaš erohusaid sáhtášii dulkot giela nuppástuvvamin. Goappáge vuogis giela nuppástus čájehuvvo materiálahid veardádallamiin. Maŋŋá sosiolingvistihkas lea čájehuvvon, ahte olgguldasáigemethoda sáhtta oalle dárkilit čájehit dakkár giela nuppástusaid, maid reálaáigemethoda dasto maŋŋá nanne. Goittotge Cukor-Avila ja Bailey (2013: 258) fuomášuhttiba, ahte eandaliige nuoraid giela dutkamis ferte leat várrugas go geavaha olgguldasáigemethoda:

Moreover, researchers should be careful when making assumptions based on apparent-time data from adolescents and teenagers, and they must be alert both to the possible effects of sociolectal adjustments and to age-grading with adult cohorts. When researchers heed these cautions, however, apparent time offers a powerful tool for the analysis of language change as it is taking place and forms the basis for a synchronic approach to language change. (Cukor-Avila & Bailey 2013: 258.)

Laasanen (2016) čilge, ahte olgguldasaigemetoda duohkin leat golbma guovddáš hypotesa: 1) giela nuppástuvvama sáhtta earuhit giela variašuvnnas, 2) idioleavttat stáđásmit ja 3) giela nuppástuvvama guovllu sáhtta einnostit.

Sosiolingvistihkas lea eandaliige nubbi navddus kritiserejuvvon. Idioleavtta stáđásmuvvama hypotesa máhccá eahpedievaslaš giellaoahppama hypotesii. Das jurddašuvvo, ahte lea muhtin ahki man rádjai olmmoš oahppá giela, muhto oahppanproseassa lea váilevaš ja danin giella ii leat seammá dievaslaš go ovd-dit buolvvas. Dan maŋŋá idioleakta stáđásma, iige olbmo giella nuppástuva šat ollesolmmožin. (Laasanen 2016: 64–67.) Goittotge dutkamušat leat čájehan, ahte idioleakta sáhtta rievdat vel nuorravuođa maŋŋá.

Ovdamearkka dihte Palander (2005) lea čađahan ovttaskas olbmo idioleavtta dutkama 7-jahkásaččas gitta 37-jahkásažžan. Dutkamuša mielde olbmo giella nuppástuvvá čađa áiggi ja dán dáhpáhusas mearkkašahtti nuppástusat leat dáhpáhuvan 8–10 jagi gaskkal ja 17–19 jagi gaskkal. Dát agit leat dutkamis čadnon skuvlla álgaheapmái ja rávásmuvvamii ja eallinbirrasa viidumii (soah-teveahka). (Palander 2005: 313–314.) Mائدái Sankoffa (2004) dutkan čájeha seammalágan bohtosiid. Son lea guorahallan guovtti englándalaš gándda – Neil ja Nicholasa – guovtti suopmaniešvuođa, galjes-A ja oanehis-U -jietnadagaid. Eandaliige Nicholasa oanehis-U jietnadeapmi nuppástuvvá gaskkal 21 ja 28 jagi.

Idioleavtta stáđásmuvvama hypotesa leat maŋŋá dárkkálmahtán ja das váldojuvvo vuhtii maiddái ahkái čatnasan giellanuppástusat (eang. *age-grading*). Dutkamušat leat čájehan, ahte go gielas lea dáhpáhuvvamin nuppástus, de nuppástusa čohkka lea namalassii nuoraid gielas, juste ovdal go idioleakta stáđásma. Erohus mánáid, nuoraid ja rávisolbmuid gaskkal lea čilgejuvvon dainna, ahte mánáid giellabirrasis rávisolbmuid lea stuorat rolla, go fas nuorat leat eanet dahkamušas gaskaneaset. (Laasanen 2016: 66; Kirkham & Moore 2013: 279; Holmes-Elliott 2020: 2–4.) Dát nuppástus lea muhtimin dulkojuvvon maiddái sirdáseapmin hállangielas eanet standárdagiela guvlui, ja giellageavaheapmi sáhtta nuppástuvvat fas eanet hállangiellan ealáhatagis (Holmes 2013 (1992): 177–178). Sámegielas goittotge ii leat dakkár hállojuvvon standárdahápmi, mas livččii alit árva eará hámiid badjel, jus ii váldde vuhtii Labova *Golden Age* -prinsihpa, man mielde giella lea leamašan goas nu ovdal buoret: «*At some time in the past, language was in a state of perfection*» (Labov 2001: 514). Orru jáhkihahtti, ahte maiddái sámegiella soaitá rievdat nuorravuođas, muhto ii leat dutkojuvvon, ahte rievdágo idioleakta fas bargoeallima maŋŋá.

2.2 Materiála čoaggin ja gieđahallan

Dán dutkamušas veardádalan guokte materiálačoahki. *Nuorra buolvva* materiála (maŋnelis *NB*) lean čoaggán jearahallamiiguin geassit 2019. Jearahallen guhtta Ohcejogas ássi dahje bajásšaddan 15–25-jahkásaš nuora. Kriteran lean mearridan, ahte sii galget ieža meroštallan, ahte sii leat eatnigielat sámegiela hállit. Eatnigiela meroštallan lea dieđusge problemáhtalaš ja dasa leat goit njeallje iešguđegelágan kriterá. Eatnigiella lea: 1) giella, man olmmoš lea oahppan vuosttamuzžan, 2) giella, man olmmoš ieš dahje earát identifiserejit su eatnigiellan, 3) giella, man olmmoš máhtá buoremusat dahje 4) giella, man olmmoš geavaha eanemusat (Skutnabb-Kangas 1984: 18). Dasa lassin áitatvuloš gielaide bokte eatnigiela meroštallama dahká váddásabbon, ahte dain leat nu mánggalágan hállit. Lea dábálaš, ahte mađi eanet áitojuvvon giella lea, dađi eanet das leat earát go nu gohčoduvvon eatnigielat hállit. (Grinevald & Bert 2011: 45–47.) Nuorat buolvva informánttaide lean addán akronymaid *NB1–NB6* sin anonymitehta várás. Tabeallas 1 leat informánttaid vástádušat eatnigiela meroštallama kriteráide.

Informánta	Vuosttas giella	Geavaha eanemusat	Máhtá buoremusat	Iešidentifiseren
NB1	su.	su.	su.	su. sá.
NB2	?	su. sá.	su.	su. sá. dár.
NB3	sá. su.	su. sá.	su.	su. sá.
NB4	?	su.	su.	sá. su.
NB5	sá.	sá.	sá. su.	sá.
NB6	?	su.	sá. su.	sá. su.

Tabella 1. Nuorat buolvva informánttaid árvvoštallan iežaset eatnigielas iešguhtege eatnigiela kriteráin. Gielaide oanádušat leat sá.= davvisámegiella, su.=suomagiella ja dár.=dárogiella.

Jearahallamiin lei álggus luomus ságastallan, man oktavuodas gažadin informánttain duogášdieđuid ja sin doaladumiid sámegillii ja dan geavaheapmái. Dasto informánttat galge ieža máinnastit *Frog, where are you?*¹ –mánáidgirjji vuodul ja goalmádin informánttat galge jorgalit suomagielat² cealkagiid davvisámegillii ja lohkat sámegielat teavstta jietnabáddái. Suomagielat cealkagiid jorgaleapmi dahje govvaráiddu sisdoalu čilgen ii ovdanbuvtte giela lunddolos hámi. Dasa

1 Mercer Mayera girji *Frog, where are you?* (2003 (1969)) lea geavahuvvon – eandaliige mánáid giela – korpusmateriálad čoaggimis (Berman & Slobin 1994).

2 Cealkagat leat jorgaluvvon Kejonena (2017) oahppočájánasa mildosa ruotagielat cealkagiin suomagillii (mielddus 1).

lassin jorgalanbargu lea veháš hástaleaddji, go suomagielas váilu duálakategoriija. Vai sámegeilat jorgalusas livččii duála áidna vejolaš hápmi, de suomagielat cealkagis berrejit leat subjeaktan guokte olbmo. Jorgalanteaksta lea hábmejuvvon nu, ahte juohke cealkka lea iežas gurgadasas. Muhtin dáhpáhusat čájehit, ahte soames cealkagiid lea sáhtán jorgalit maiddái plurálas, jus ii leat fuomášan, ahte cealkagat gullet seammá mitalussii. Dákkár materiála čoagginvuohki goittotge dahká vejolažžan skáhppot dakkár hámiid, maid frekveansa dábálaš ságastallamis livččii nu uhcci, ahte daid čohkkemii dárbbasivččii vejolaččat logiid dahje čudiid diimmuid materiála. Nappo nuorat buolvva materiálas leat elisiterema bokte čoggojuvvon cealkagat ja friija ságastallan.

Informánttaid lean válljen iežan oahppásiid ja sin kontávttaid bokte, ja válljema oktavuodas leamašan jo diehtu, ahte sii máhttet sámástit. Jearahallamiin lean gažadan dárkilabbot eatnigiela meroštallama vuodul, ahte man giela sii geavahit eanemusat, man sii máhttet buoremusat ja nu ain. Dutkama várás in leat dagahan dárkilut giellageahččalemiid ja dan dihte dát meroštallan leage loahpas informántta iežas gieđas. Jearahallamiin beare okta informánta mitala alddis leat dušše okta eatnigiella – (davvi)sámeigiella, go earát namuhit sámeigiela nubbin eatnigiellan suomagiela lassin.

Informánta	Ruovttugiella	Vuodđoskuvlaoahpahus	Skihpárat
NB1	su. sá	sá.	sá. su.
NB2	sá. dár.	sá.	sá. su.
NB3	su. sá.	su.	sá. su.
NB4	su. sá.	sá.	sá. su.
NB5	sá.	sá.	sá. su.
NB6	sá. su.	sá.	sá. su.

Tabealla 2. Maid gielaid dutkamuša nuorat leat geavahan iešguđetge domeanain. Gielaid oanádušat leat sá.= davvisámeigiella ja su.=suomagiella.

Tabeallas 2 leat roavvát merkejuvvon maid gielaid informánttat geavahit iešguđetge domeanain. Vuodđoskuvlaoahpahus mearkkaša dan, ahte man gielat oahpahusjovkui informánttat leat gullan. Ohcejogas leat sáme- ja suomaluohkát, muhto maiddái sámeluohká oahppiin oassi oahpahusas lea fárrolágaid suomaluohkálaččaign. Dušše okta informánta mitala ahte su ruovttugiella lea dušše sámeigiella. Earáin leat mánggagielat ruovttut. Buot jearahallamiin ii boade čielgasit ovdan, ahte guđe gielas lea nannosamos sadi ruovttuin, muhto NB1 ja NB4

muitaleaba ahte geavaheaba eanet suomagiela ruovttugiellan. NB6 fas muitala, ahte su ruovttus sámegielas lea nanu sajádat.

Vuorrasut buolvva materiála (maŋnelis *VB*) lean čohkken Oulu universitehta Sámi kulturarkivii vurkejuvvon jearahallamiin. Dan lassin lean jearahallan ieš guokte informántta gidđat 2020. Vuorrasut buolvva materiála informánttat leat riegádan 1890-1960-loguin ja jearahallamat leat čadahuvvon 1950-, 1990-, 2010- ja 2020-loguin. Arkiverejuvvon jearahallamiid motivašuvdna lea leamašan čoaggit earret eará Ohcejoga guovllu máidnasiid (SKS 1956), dieđuid sogain ja fuolkeoktavuođain (SKA 1996) ja sámiid lagaš historjjás (SKA 2016). Máinnasmateriála – vaikke leage hállojuvvon – gullá earálágan gielalaš registarii go eará jearahallamat, daningo dain váilu olbmuid gaskasaš dialoga. Materiála lea valjit ja de daidda čáhket mánggalágan sáгат dáid temáid lassin. Arkiivagálduin lean válljen dakkár materiála masa leat báddejuvvon Badje-Deanu suopmana hállit ja mii lea gárvisin transkriberejuvvon. Oassi transkripšuvnnain lea dahkkon oalle roavvát ja danin lean šaddan materiála ieš guldalit ja dárkkistit. Eanaš materiálat leat munne ovddalgihtii oahppásat eará bargguid olis. Iešguđege čoakkáldagas lean válljen sullii golbma diimmu čájánasa. Ovtta informánttas lea ain sullii 30–120 minuhta materiála. Vuorrasut buolvva materiála lean dievasmahttán seammalágan jorgalanbargguin go maid geavahin nuorat buolvva informánttaid olis (2020-logu materiála). Duála oamastangehčosiid analyseremis bođii ovdan ahte dat leat nu hárvenaččat, ahte vuohkkasamos vuohki čoaggit daid vuorrasut buolvva čoakkáldahkii lea jorgalahttit seammá teavstta go maid nuorat buolvva informánttat ledje árat jorgalan. Válljejin iežan kontávttaid bokte guokte 1960-logus riegádan ohcejohkalačča, geat dasto jorgaleigga njálmmálaččat suomagielat teavstta sámegillii. Teavsttas čujuhan vuorrasut buolvva materiálii nu, ahte arkiivajearahallamiid sitáhtaid oktavuodas lea merkejuvvon guhtemuš čoakkáldahkii dat gullet ja elisiterenteastta sitáhtaid gáldun leat akronymat *VB1–VB2*.

3. Davvisámegiela duála

Sámegielaid oktan mihtilmas iešvuohtan, mii earuha daid dálá ránnjágielain, lea duála lohkokategorijja. Sámegiela duála lea leamašan dutkiid dieđus jo dološ giel-laoahpaid rájes (omd. Leem 1767: 22, 31), muhto Nesheima (1942) nákkosgirji lei vuosttaš dutkamuš mii fokuserii duálii. Maŋnelis duála lea dutkan Kejonen (2017) masterbarggustis man vuodđun ledje Eriksen (2009) oahppočájánasa fuomášumit

Ufuohta ja Lulli-Romssa suopmana duála jávkamis. Duála geavaheapmi lea guorahallojuvvon maiddái pragmáhtalaš geahččanguovllus (Oskal 1988), ja vaikke seammá ášši lea vejolaš muitalit duálain dahje dan haga – dego ovdamearkka dihte «*moai dáhtošeimme du sirdit... ~Mun dáhtošin du sirdit..., ja Láikkes-Biera maid dáhttu*» (Oskal 1988: 77). Duála variašuvdna lea dieđus maiddái julevsámegielas (Ráhka 2013) ja anárašgielas (Jukka Mettovaara, njálmálaš diehtu 27.2.2020). Ovdalis namuhuvvon Kejonena (2017) masterbargu addá vuodu maiddái dán dutkamuš čađaheapmái ja fállá vejolašvuoda veardádallat mo davvisámegiela duála adnojuvvo guovtti eará guovllus. Palismaa (2005) lea dutkan pro gradu-barggustis Suoma ja Norgga 6.-luohkkálaččaid giellakompetánsa vearbasoheami dáfus. Su fuomášupmin lea, ahte duálahámit leat hástaleaddjit mánáide (Palismaa 2005: 71–72).

Davvisámegiela duála adnojuvvo, go subjeaktan leat guokte persovvna, dahje jus lea ovddalgihtii dieđus, ahte lea guoktásis sáhka (Nesheim 1942: 37; Oskal 1988: 5). Persovdna ii dárbbáš leat olmmoš, muhto maid juoga eará orut dahje ášši (Nielsen 1979 (1926–1929): 146). Duála geavaheapmái leat spiehkastahkan eksistentiálcealkagat – dahje nugo Ole Heandarát Magga (1978) daid gohčoda *x-tiipa lokatiiva leat -cealkagat* (ovdamearka (3)), main subjeakta čuovvu predikáhta. Dain subjeakta ja predikáhta kongruerejit dušše ovttaid- ja mánggaidlogu ektui.

(3) Guosseviesus leat guokte dáčča (Magga 1978: 31)

Sámegiela duála goittotge spiehkkaš sihke urálalaš ja indoeurohpalaš gielain, go dat váilu ollásit nomensojahas. Sámojeda- ja obugralaš gielain lea duála nomeniin, pronomeniin ja vearbamorfologiijas. Nomeniid bokte leat dihto ráddjehusat, dego ovdamearkka dihte nganasanagielas datiiva, lokatiiva, ablatiiva ja prolatiiva kásusiin ii leat duála hápmi. Muhto ovdamearkka dihte hanti- ja mansigielain duála lea olles nomensojahas. (Helinski 1998: 495–502; Abondolo 1998: 365–375; Keresztes 1998: 398–414.) Dan sadjái davvisámegielas lea dábálaš geavahit definihtta olmmošrefereanttain *guokte-sánis* suorggiduvvon goalloshámi *-guovttos*, nugo *nieidda-guovttos* (~*nieiddaguovttos~nieidda guovttos*) duála mearkkašumis (Aikio & Ylikoski [boahtimin]).

Duála lea árvaluvvon leamašan proto-indoeurohpalaš gielas ja áiggiid čađa dat lea seilon sanskritas, keltalaš ja slávalaš gielain (Meier-Brügger 2003: 251–252; Clackson 2007: 100–104). Gaela-, iira- ja walesagielas duála lea sániin, main leat lunddolaš bárat, dego ovdamearkka dihte rumašlahtut – slovenas ja sorbas duála

lea sihke nomen- ja vearbamorfologijias (Sussex & Cubberley 2006: 222; Stifter 2010 (1993): 60; Gillies 2010 (1993): 255; Press 2010 (1993): 443).

Go buohtastahtá dainna, de sámegielaid historjjás orru eahpečielggas, ahte leago dain leamašan nomeniin duálasojaheapmi, vai leago dat jávkan ovdal go vuodđosámegiella lea sierranan vuodđosámesuomagielas. Vuodđo-urálalaš giela rekonstrukšuvnna nomensojahusas nominatiivva plurála geažus lea *-t ja duála geažusin fas lea ?*-k(V). Manjit lea rekonstruerejuvnon sámojeda- ja ubugralaš gielaid vuodul, eaige eará duála kásushámit leat dálá dieđuid vuodul rekonstruereimis. (Aikio [boahtimin]). Okta vejolaš čilgehus sámegielaid nomeniid duálasojaheami váilumii sáhtášii leat vuodđosámegielas dáhpáhuvvan sátneloahpa konsonántanuppástus -t- > -k (Korhonen 1981: 197; Sammallahti 1998: 203). Vuodđosámegielas -k geažus lea leamašan plurála geažus ja lea árvaluvvon, ahte vuodđosámegiela plurála gehčosa sajis leat leamašan guokte gehčosa, mat leat suddan oktii (Korhonen 1981: 208).

Buot lohkokategorijiat eai leat automáhtalaččat giela buot osiin, muhto das lea animáhtavuoda hierarkijja (Corbett 2000: 56). Hierarkijja dulkojuvvo govvois 1 dan láhkai, ahte vai muhtin lohkokategorijja sáhtá gávdnot man nu sajis, de dat ferte leat maiddá buot dásiin dan gurut bealde. Nu ahte gielas ii sáhte gávdnot ovdamearkka dihte paukála-lohkokategorijja, mii mearkkaša sullii seammá go 'moadde', muhto lea uhcit go plurála – olbmo govvideaddji sániin, jus dat ii leat fuolkevuoda sániin ja buot persovnnain.

hálli > guldaleaddji > 3. persovdna > fuolki > olmmoš > animáhta > inanimáhta

Govus 1. Lohkokategorijaid animáhtavuoda hierarkijja (Corbett 2000: 56).

Sámegiela giellaoahpain duála geavaheapmi orru ráddjejuvnon hierarkijias nu, ahte animáhtain (ovdamearkkat (4)–(5)) dan sáhtá geaktit, muhto inanimáhtain dat ii leat vejolaš (ovdamearka (6)). Jus inanimáhtaid jurddašit doallamin sisttis olbmuid, de dalle lea vejolaš geavahit duála (ovdamearka (7)), vaikke dán áigái dákkár geavahus orru hárvanaš. Nielsena mielde abstrákta doahpagiin geavahuvvo dábaláččat singulára (ovdamearka (8)), muhto dán áigái maiddá abstrákta doahpagiin orru vejolaš geavahit duála (ovdamearkkat (9) ja (10)). (Nielsen 1979 (1926–1929): 303–304.) Dat orošii mearkkašeamen, ahte duála geavaheapmi lea muhtin muddui viidon maiddá inanimáhtaide.

- (4) dat guokte olbmo boahtiba
- (5) dat guokte gusa boahtiba
- (6) *dat guokte girjji boahtiba
- (7) dat guokte fatnas bohtet~boahtiba
- (8) fillii du jáhkkit, ahte buhtismeahttunvuohta ja fasttesvuohta ii leat suddu
- (9) Hárjehallamis teoriija ja praktihkka (geavadat) leaba giehtalagaid (SIKOR)
- (10) ”Evangelium ja ráhkisvuohta leaba vuoitán”, sárdnidit Hamaris (SIKOR)

Hierarkiija jurddašcapmi lea heivehuvvon maiddái sámegielaideid duálamorfologiija guorahallamii mas lea gávnnavuvvon sámegielain čuovvovaš hierarkiija (Kejonen 2017: 15–24):

persovdnapronomen > finihhtavearba > oamastansojahus

Govus 2. Sámegielaideid duála hierarkiija (Kejonen 2017: 24).

Dán čuočuhusa vuodđun lea dat, ahte buot sámegielain ii leat duála seammá viidát anus. Nuortalašgielas duálamorfologiija lea dušše persovdnapronomeniin; anárašgielas ja oarjelsámegielas persovdnapronomeniin ja predikáhtain; julev-, davvi-, bihtán- ja ubmisámegielain dáid lassin maiddái oamastansojahusas. Áhkkil-, gieldda- ja darjjesámegielain ii leat duálamorfologiija. (Spiik 1989; Wilbur 2014; Schlachter 1958; Magga & Magga 2012; Feist 2015; Sammallahti 1998; Behnke 2010: 18, Rießler 2014: 2–3, Zajkov 1987.) Duálahierarkiija (govus 2) vuodul sáhtta ásahtit hypotesa, ahte go duála persovdnapronomenat leat seilon buoremusat sámegielain, de dat leat stáđđásamosat ja vuostegeahčín fas oamastansojahus lea soddjilamos jávkat dahje rievdat.

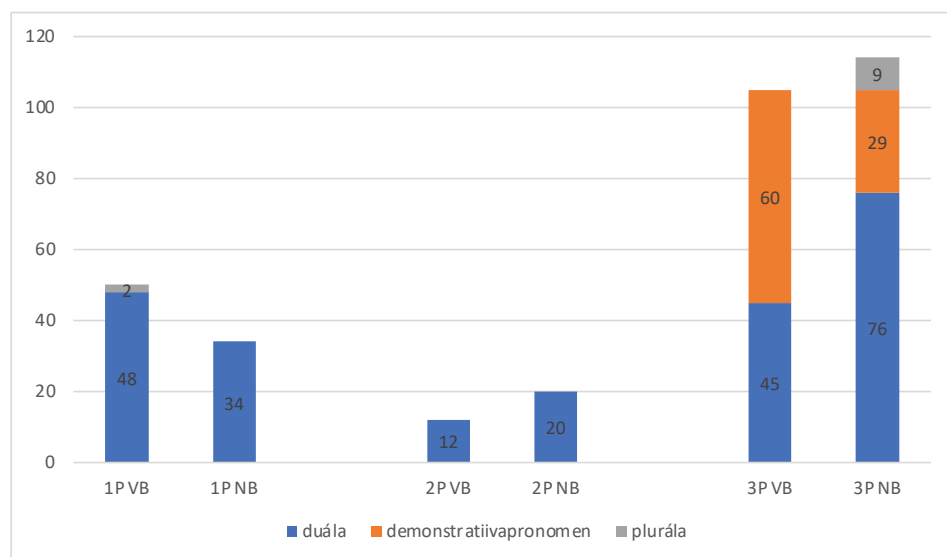
4. Analyisa

4.1 Subjeaktapronomenat

Subjeaktapronomeniid dáfus vuorrasut buolvva materiálas gávdnojit 167 cealkaga, main lea vuordimis guvttiidlogu persovdnapronomen. Guovtti dáhpáhusas

guvttiidlogu persovdnapronomena sajis lea mánggaidlogu persovdnapronomen (dego ovdamearkkas (2)). Arkiivamateriálas subjektapronomena geavahus guvttiidlogus lea stádis ja das eai oro jur leamen spiehkastagat. Nuorat buolvva materiálas leat 168 cealkaga ja dain ovcci dáhpáhusas lea adnon duála sajis plurála. Maiddái nuorat buolvvas orru duála geavaheapmi buori muddui stádis subjektapronomeniid dáfus.

Diagrámma 1 govvida vuorddehahtti duála subjektapronomeniid dutkanmateriálas, ja mákkár hámis dat ilbmet informántajoavkkuin. Dat leat juhkkovuvvon persovnnaid mielde (1P, 2P ja 3P), ja dasto diagrámma maid čájeha leatgo subjektapronomenat plurálas dahje duála hámis, dahje leatgo dat demonstratiivapronomenat. Sámegeelas lea dábálaš geavahit goalmmát persovnnas demonstratiivapronomena, mas ii boađe ovdan subjektta lohku (*dat manai~manaibamanne*) (Aikio & Ylikoski [boahhtimin]). Danin dat lea čuldojuvvon materiálas sierra persovdnapronomenis *soai*.

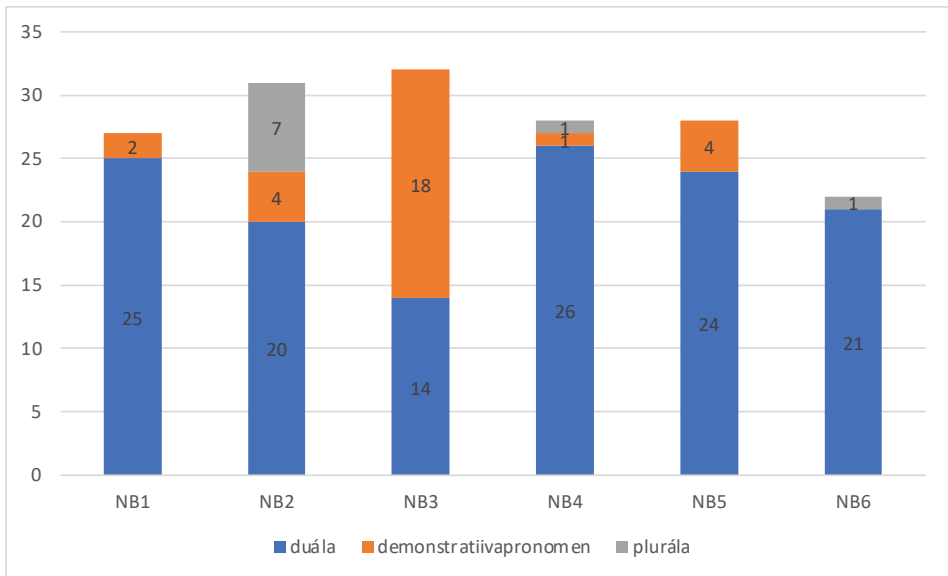
Diagrámma 1. Duálacealkagiid subjektapronomenat dutkanmateriálas. VB mearkkaša vuorrasat buolva ja NB mearkkaša nuorat buolva.

Diagrámmas 1 oidno, ahte nuorat buolvva materiálas spiehkastagat leat goalmmát persovnnas, mas duála sajis lea geavahuvvon plurála, dego ovdamearkkain (11)–(12).

(11) Ovtta eahkeda sii manaibeava gillái (NB2)

(12) Simo jearai sis ahte “leahkki[go] oappášagat?” (NB6)

Buohkanassii stuorámus erohus vuorrasut buolvva ja nuorat buolvva materiálaid subjektapronomeniin orru šaddamin materiála čoagginvuogis. Vuorrasut buolvva materiálas lea eanet guovtti olbmo gaskasaš ságastallan ja nuorat buolvva materiálas eanaš duálacealkagat leat skáhppojuvvon elisiteremiin. Dat boahtá ovdan das, ahte nuorat buolvva informánttat leat geavahan goalmmánat persovnnas eanet persovdnapronomeniid go demonstratiivapronomeniid. Go geahččat dárkilabbot nuorat buolvva materiála subjektapronomeniid juohkáseami, de eanaš informánttat leat geavahan namalassii persovdnapronomena. Diagrámma 2 čájeha man ládje nuorat buolvva informánttat geavahedje subjektapronomeniid duálacealkagiin. Dán diagrámmas buot persovdnahámit leat rehkenastojuvvon oktii.

Diagrámma 2. Nuorat buolvva informánttaid duálacealkagiid subjektapronomenat.

Diagrámmas 2 oidno, ahte informánta NB3 lea áidna, guhte lea geavahan eanet demonstratiiva- go persovdnapronomeniid. NB3-informánta geavaha persovdnapronomena sullii 44 %. Kapihttalis 4.2 sáhtta fuomášit dán korreleret maiddá duálacealkagiid predikáhtain, mas NB3-informánttas leat eanemus spiehkka-seaddji hámit.

Spiehkastagat orrot leamen ovttaskas dáhpáhusat golmma informánttas. NB2-informántta bokte lea dulkongažaldat, ahte leatgo spiehkastagat eahpegiel-laoahpalaččat vai eai. Jorgalanbarggu suomagielat cealkagat leat oassin oanehis

muitalusain (mielddus 1), main muhtin cealkagat leat dakkárat, ahte diehtu guovtti persovnnas lea ovddit cealkagis. Dán informántta bokte orru ahte son lea jorgalan muhtin cealkagiid mánggaidlogus, dego cealkagat eai gulaše oktii. Ovdamearkka dihte suomagielat cealkaga (13A) son lea jorgalan duálas (13B), muhto cealkaga (14A) son lea jorgalan plurálas (14B). Dát diedusge leat goap-pašagat riekta jorgaluvvon iehčanas cealkkan, muhto go cealkka (13A) láchá konteavstta cealkagii (14A), de dalle plurála geavaheapmi lea vuordemeahttun. Dán guovtti ovdamearkkas subjeakta ja predikáhtta kongruerejit logus, muhto maŋjelis seammá muitalusas (dego ovdamearkkas (15B)) informánta lea jorgalan cealkaga mánggaidlogu persovdnapronomeniin ja duála vearbahámiin. Dán vuodul guokte dáhpáhusa lea vejolaš dulkot maiddá vurdojuvvon hápmin dan dáfus ahte subjeakta ja predikáhta kongruerejit, muhto guovtti dáhpáhusas lea vuordemeahttun logu lassin eahpekongruansa.

- (13) A Anna ja Liisa ovat ystävykset
 B Anna ja Liisa leaba skihparaččat (NB2)
- (14) A he asuvat samassa kylässä
 B sii ássat seamma gilis (NB2)
- (15) A Yhtenä iltana he menivät kylälle
 B Ovtta eahkeda sii manaibeava gillái (NB2)

Dán vuodul sáhtta dadjat, ahte sihke vuorrasut ja nuorat buolvva informánttat hálddašit duála ja plurála semanttaláš erohusa, muhto nuorat buolvvas leat veháš eanet (~5,3 % ja ~1,2 %) spiehkastagat subjeaktapronomena duála geavaheamis. Vuorrasut buolvva materiála spiehkastagat leat vuosttas persovnnas, ja nuorat buolvva materiálas dat leat goalmát persovnnas.

4.2 Predikáhtta

Duálapredikáhtaid guorahallamis vuorrasut ja nuorat buolvva gaskkal šaddá stuorát erohus go subjeaktapronomeniid buohta. Vuorrasut buolvva materiálas leat oktiibuot 278 duálacealkaga ja materiálas ledje dušše čieža spiehkastaga. Nu ahte badjel 98 % cealkagiin leat giellaoahpalaččat vuorddehahtti logus. Arkiivamateriála duálacealkagiin leat nu uhccán spiehkastagat, ahte daid systemáhtalašvuoda spekuleremis berre leat várrugas. Earret eará ovdamearkkaid (16)–(19) vuodul

orošii leamen nu, ahte predikáhtta lea giellaoahpalaččat vuordemeahttun logus dakkár dáhpáhusain, go dan ovddabealde ii leat subjeakta, mii gáibidivččii duálahámi, baicce subjeakta lea easka predikáhta manjis. Sátneortnega dáfus dát leat seammaláganat go eksistentiála- dahje x-tiippa lokatiiva leat -cealkagat (ovdamearka (3)), main predikáhtta kongruere dušše singuláras ja plurálas.

(16) Go beaivvi duos [...] njoarostadde bohccuid [Namma 1] ja [Namma 2]
(SKA 1956)

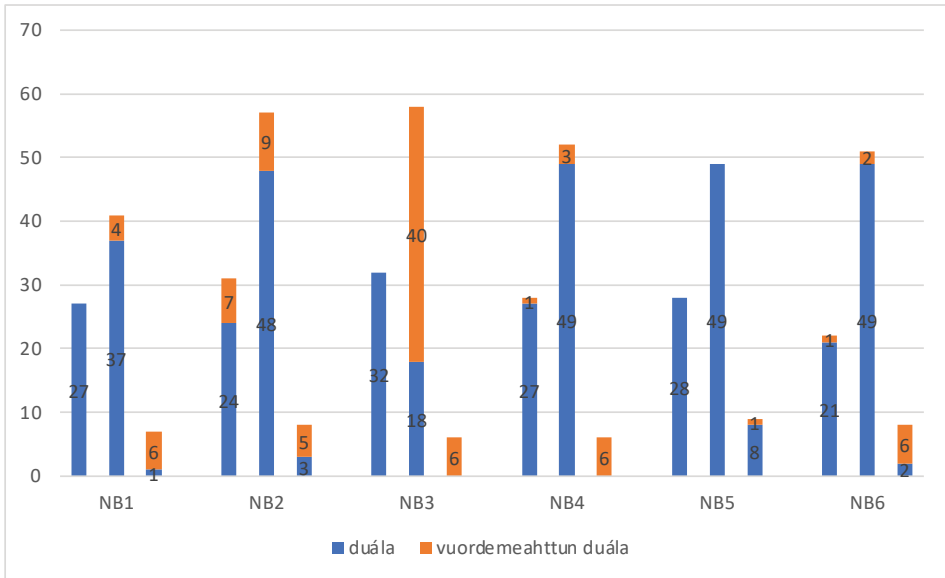
(17) De vuos lei náitalan dat mu áhkku ja áddjá (SKA 1996)

(18) ja dat elle datge ovccilogiguokte ja ovcciloginjeallje boarisin (SKA 1996)

(19) ja jápme guktot (SKA 1996)

Ovdamearka (16) lea dan lassin eahpečielga dáhpáhus, go konteavsttas ii boađe čielgasit ovdan, ahte leatgo predikáhta refereanttan dušše guokte riiddáskan albmá, vai ledjeho dilálašvuodas maiddá earát. Ovdamearkkas (17) oaidná, ahte dáid vuordemeahttun predikáhttahámiin sáhtta leat maiddá ovttaidlohku. Loahppa-boađusin sáhtta dadjat, ahte dáid informánttaid gielas predikáhta lohku lea systemáhtalaččat seammalágan go giellaoahpain. Spiehkastagain orru leamen dakkár oktasaš iešvuohta, ahte subjeakta čuovvu predikáhta manjá.

Nuorat buolvva materiálas leat 304 duálacealkaga. Sullii 81 %:s predikáhtta lea vuorddehahtti logus ja vaikke dat orru daninassii stuorra erohus vuorrasut buolvva materiála ektui, de mearkkašahtti erohus ođđa ja boares materiála gaskkal lea dat, ahte ođđa jearahallamiid informánttat leat heterogena joavku dan sajis go arkiivamateriála informánttat leat gaskaneaset sullasaččat. Diagrámmas 3 nuorat buolvva informánttaid bokte leat golbma stoalppu. Stoalpput govvidit duálacealkagiid dán ortnegis: 1) subjeaktapronomen, 2) predikáhtta ja 3) oamastangehčosat. Diagrámmii leat merkejuvvon vuorddehahtti duálahámit, ja vuordemeahttun duála mearkkaša duála sajis geavahuvvon singulára dahje plurála.

Diagrámma 3. Nuorat buolvva informánttaid statistihkat duálacealkagiin.

Diagrámmas 3 oaidná, ahte ođđa jearahallamiin leat heterogena joavku. Informánttat NB4–NB6 leat dán dáfus seammaláganat go arkiivamateriála informánttat. Dán gáccis leat fal ovttaskas spiehkastagat ja sis lea predikáhtta vurdojuvvon logus badjel 94 %:s duálacealkagiin. NB1:s leat vuordemeahtun duálat sullii 10 %. NB2 ja NB3 informánttain duála geavaheapmi suibboda eanet. NB3:s ii ollásit váillo predikáhta duála sojaheapmi, muhto dan geavaheapmi variere ollu (~71,4 % vuordemeahtun logus).

Vuorddekeahthes hámiin leat sihke dakkár ovdamearkkat, main duála sajis adno plurála (20), muhto maiddá dakkárat main duála adno konteavsttas, mas vuorddášii mánggaidlogu (20).

(20) Ovtta eahket dat [Anna ja Liissá] manne gillái (NB3)

(21) Anna, Liisa ja Simo veahkeheaba Johannes fárremis (NB2)

Go dáid bohtosiid buohtastahtá Kejonena (2017) oahppočájánassii Ufuohta ja Lulli-Romssa suopmanis – gos plurála lea buhtten duála nu, ahte duálat leat dál hárvanaš spiehkastagat – de ii sáhte lohkat, ahte Ohcejoga guovllus livččii seammá láchkai duála jávkan dahje jávkamin. Goittotge dáid bohtosiid galggašii čuovvulit

ja čielggadit ovdamearkka dihte, ahte stáđásmago dán informántajoavkku duála geavaheapmi rávásmuvadettiin.

4.3 Oamastangehčosat

Vuorrasut buolvva ja nuorat buolvva materiálaid masá buot duála oamastangehčosat leat čoggojuvvon elisiteremiin. Vuorrasut buolvva arkiivajearahallamiin ledje 77 cealkaga main lea oamastangeažus, muhto dušše guokte dain leat duálas. Duála oamastangehčosat leat oalle hárvanaččat, dego ovdamearkka dihte Sámi Internationála KORpusis (SIKOR, UiT Norgga ártalaš universitehta) leat badjel 142 duháť sáni main lea oamastangeažus, muhto dušše 2400 sánis (sullii 1,6 %) dat lea guvttiidlogus. SIKOR:s leat hui earalárgan materiálat, go mii njálmmálaš giella lea, muhto jus SIKOR-ohcamii ráddje gullat *Religion texts*, *Fiction texts*, *North Saami Blogs* ja *Muitalus sámiiid birra*, de boadus lea ain seammá sullasaš. Oamastangehčosat gávdnojit 80 922, main duála oamastangehčosat leat 1650 (2,03 %).

Geavahanvuđot gielladiehtagis (eang. *Usage-Based Linguistics*) jurddašuvvo, ahte giella elemeanttat, main lea alla geavahanfrekveansa leat resiliánttat analogalaš nuppástusaide. Dán dutkanárbevieru mielde, elemeanttat, mat geavahuvvojit dávjá, leat bures sajáiduvvan gillii. (Diessel & Hilpert 2016: 12–13.) Sámegielas duála oamastangehčosiid frekveansa lea uhcci eará oamastanhámiid ektui. Dan sujás maiddái variašuvdna ja rievdan lea vuorddehahtti duála oamastanhámiin, ja mielastan lea ávkkálaš atnit dán mielas maiddái dán artihkkala analysas.

Jorgalanbarggu suomagielat cealkagiin ovccis ledje dakkárat ahte guvttiidlogu oamastanhámit ledje vuorddehahttit. Cealkagiin ledje oamastangehčosat 1) substantiivvain *isämme kysyi*, 2) resiprohkapronomeniin *Sinä ja minä tunnemme toisemme* ja 3) refleksiivapronomeniin *sinä ja Simo näette itsenne peilistä*. Substantiivvaid oamastangehčosat leat prinsihpas eaktodáhtolaččat ja hállangielas daid sajis lea dábálaš geavahit maiddái genetiivahámát persovdnapronomena *meidän isä kysyi*. Resiprohka- ja refleksiivapronomeniid oktavuodas dat fas leat bákkolaččat. Seamma ládje maiddái sámegielas lea vejolaš, muhto ii bákkolaš, geavahit oamastangehčosiid substantiivvaiguin. Oamastansojaheamis orruge dáhphuvvan nuppástus, mas substantiivva possessiivasuffivssa sajis geavahuvvo refleksiivapronomen+substantiiva (*biillainis* vs. *iežas biillain*) (Janda & Antonsen 2016).

Bohtosat čájehit, ahte duála oamastangehčosiid buvttadeapmi lei hástaleaddji nuorat buolvva informánttaide. Dat vuhtto maiddá materiálas. Jorgalettiin informánttat šadde olu ohcat ja smiehttat ášši ja dat oidno maiddá litteráhtain (ovdamearkkat (22) ja (23)).

(22) Don ja mun... Ei... Sinä ja minä tunnemme toisemme... Mun ja... Son ja...
(NB2)

(23) ...dovdabehtet... mii dat lea? Nuppiideamet. Nu- nubbi nup-... In mun
dieđe (NB3)

Materiálaid gaskkal lea erohus das, ahte vuorrasut buolvva informánttat eaba leat geavahan oamastangehčosa masá bealis (8/18) dakkár cealkagiid jorgalusain, main dat lea leamašan suomagielat teavsttas. Dás oidno tendeansa, ahte vuorrasut buolvva informánttat geavaheaba refleksiivapronomeniin duála oamastangehčosa, muhto eanaš resiprohkapronomeniin dat váilu, geahča ovdamearkka (24). Dakkár dáhpáhusain main vuorrasut buolvva informánttat leaba geavahan duála oamastangehčosa, dat leat giellaoahpalaččat riehta (ovdamearkkat (26)–(27)).

(24) Johannes ja Simon dovdaba nuppi (VB2)

(25) doai dovdabeahkki nuppiid (VB1)

(26) Don ja Simo oaidnibeahkki iežade spedadjalis (VB1)

(27) Moai dovde nuppiideame (VB2)

Ovdamearkkain (24) ja (25) VB1 ja VB2 geavaheaba resiprohkaráhkadusaid, mat eai leat ovdal govviduvvon sáme giella giellaoahpain, muhto maid Kejonen (2017: 41) lea attereren Durdnosa suopmana hálliin. Dáin ovdamearkkain lea geavahuvvon resiprohkalaš mearkkašumis pronomena *nubbi* sojahanhápmi almmá oamastangehčosa haga, iige árbevirolaš *nubbi nuppi* -ráhkadus. Ovdamearkkat (24) ja (25) leat dakkárat, ahte jus daid luvve konteavsttas, de daid ii oba jurddašivčče resiprohkalažžan. Ovdamearkka (24) sáhtta dulkot elliptalažžan, go dat lea ovttaidlogu akkusatiivvas, nugo resiprohkaráhkadusa manjit lađas livččii dákkár cealkagis, muhto ovdamearka (25) lea seammalágan go Durdnosa informánttain ja pronomen lea mánggaidlogu akkusatiivvas.

Oamastangehčosiid bokte ii sáhte dadjat, ahte dat leat jávkan, muhto dain ii leat dán informántajoavkkus čielga systema, baicce seammá cealkaga jorgalusas

sáhttá leat oamastangeažus man logus fal, dego ovdamearkkain (28)–(30) (suomagielat vástideaddji cealkka *Johannes ja Simo näkevät itsensä peilistä*).

(28) Johannes ja Simo oidnet iežan speadjalis (NB3)

(29) Johannes ja Simo oaidniba iežaska speadjalis (NB5)

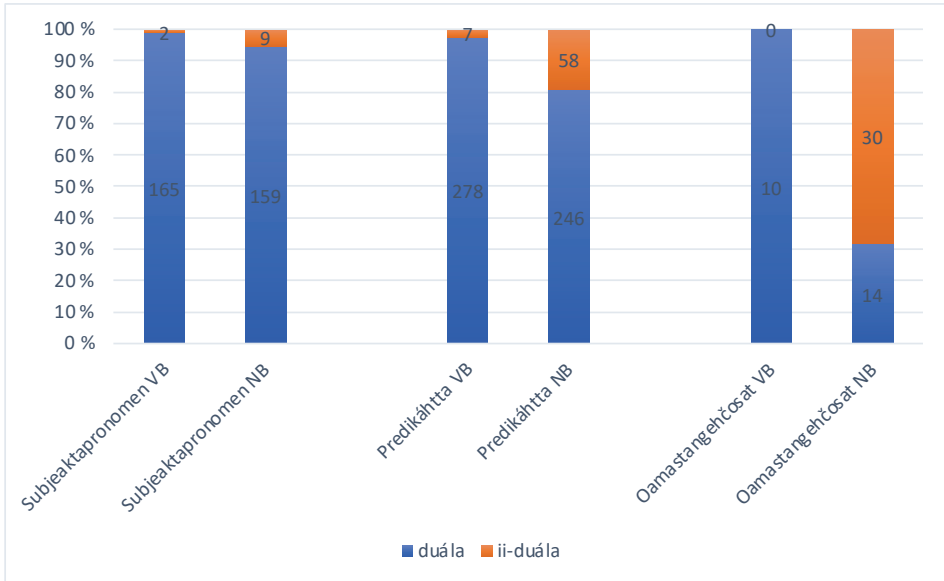
(30) Johannes ja Simo oaidniba iežaset speadjalis (NB4)

Dego ovdamearkkain (28)–(30) ja mañnelis diagrámmas 3 oaidnit, de nuorat buolvva informánttat geavahit gal oamastangečosiid, muhto šaddet eanet rahčat daid ovdii (ovdamearkkat (22) ja (23)) ja orruge nu, ahte dát systema ii leat šat doallevaš árbevirolaš giellaoahpaid ektui, earret ovttá informántta bokte. Nuppe dáfus dán sáhttá dulkot maiddá nu, ahte nuorat buolvva informánttat geahččalit dávjijbut dán dáhpáhusain geavahit oamastangečosiid. Nuorat buolvva materiálas ii maiddá leat refleksiivapronomena ovttaidlogu goalmát persovvna oamastanhápmi generaliserejuvvon buot oktavuodaide, dego lea árvaluvvon leat dáhpáhuvvamin hállangielas (Aikio & Ylikoski [boahtimin]).

Jus dáid bohtosiid buohtastahtá Ufuohta ja Lulli-Romssa guorahallamii – gos duála oamastangečosat eai gávdnon Kejonena (2017: 38–44) dutkamušas ollege – dilli ii leat oamastangečosiidge bokte seammalágan. Ohcejoga nuoraid gielas orrot leamen buotlágan oamastangečosat, muhto daid lohko- ja persovdnareferánsa lea seađasmuvvan, nu ahte ovdamearkka dihte duála goalmát persovvna akkusatiivva sajis sáhttá adnot singulára vuosttas persovdna dahje plurála goalmát persovdna (ovdamearkkat (28)–(30)).

4.4 Kvantitatiiva veardádallama čoahkkáigeassu

Diagrámii 4 leat čohkkejuvvon vuorrasat buolvva ja nuorat buolvva materiálaid veardádallama statistihkalaš bohtosat. Stoaļpput leat báraid mielde nu ahte guovtti vuosttaš stoaļppus leat goappáge materiála duálacealkagiid subjeaktapronomenat, gaskkamuš stoaļppuin leat predikáhtat ja olgeš ravddas leat oamastangečosat. Materiála giedahallamis oamastangečosa váilun substantiivvas ii leat rehkenastojuvvon eahpegiellaoahpalaš hápmiin, baicce dasa gullet dušše dáhpáhusat, main lea geavahuvvon čielgasit kontekstii heivemeahttun geažus.

Diagrámma 4. Vuorrasut buolvva (VB) ja nuorat buolvva (NB) materiálad veardádallan.

Dat čájeha, ahte nuorat buolvva materiálas vuordemeahttun hámit lassánit seamá ládje go ovdal namuhuvvon sámegeiálad duála hierarkijja vuodul lea vuordimis. Dego diagrámmas 4 boahtá ovdan, de duála ektui vuorrasut buolvva materiála lea mealgat dássit. Buohkanassii vuordemeahttun hámit leat unnán, nappo informánttaid gaskkal ii leat olus variašuvdna – dahje variašuvdna dáhpáhuvvá govviduvvon giellaoahppanjuolggadusaid siste. Oamastangehčosiid bokte orru nu, ahte jorgalanbarggus nuorat buolvva informánttat leat geahččalan dávjjibut geavahit possessiivasuffivssaid go vuorrasut buolvva informánttat, muhto nuorat buolvva geavahus spiehkasta olu giellaoahpaid govvádusain. Vuorrasut buolvva informánttaid oamastangehčosiid geavaheapmi lea ollu sihkkarut. Duálahámiid vuollegis frekveansa dihte livččii mávssolaš guorahallat obalohká oamastansojaheami buot loguin, vai oainnášii leago dat nuppástuvvan hállangielas.4.5.

4.5 Sojahanmorfologijja variašuvdna

Mánja gáldu leat govvidan sámegeiela vearbasojaheami variánttaid. Tabellii 5 lean čohkken Nickela ja Sammallahti (2011), Korhonena (1967) ja iežan dutkanmateriála bárrastávvalvearbbaid duála sojahangehčosiid.

<i>Pers. áigi</i>	Nickel & Sammallahti 2011	Korhonen 1967	VB-materiála	NB-materiála
<i>du.1p.pres.</i>	-	-	-	-
<i>du.2p.pres.</i>	-beahhti	-beahhti ~beahkki	-beahhti~beahkki	-beahhti~beahkki
<i>du.3p.pres.</i>	-ba	-ba	-ba	-ba~beava
<i>du.1p.prt.</i>	-me	-me	-me	-me
<i>du.2p.prt.</i>	-de	-de [-ðe]	-de~beahkki	-de~beahkki
<i>du.3p.prt.</i>	-ga	-ga [-ɣa]	-ga~ba	-ga~ba~beava

Tabella 3. Bárrastávvalvearbaid sojahangehčosat.

Eanaš osiin ođđa jearahallamiid sojahangehčosiid varieren ii leat ođđa ášši, earret bárrastávvalvearbaid duála goalmát persovvna preterihttahápmi, mas sáhtá leat *-ga*-gehčosa lassin maiddá *-ba*, dego preseanssas, nu ahte goabbáge hápmi lea vejolaš: *manaiga~manaiba*. Fuomášahti lea, ahte dán dutkamušas guorahalloyuvvon arkiivamateriálas ii boahtán ovdan dákkár variašuvdna, baicce dat lei dušše 2020-báddejuvvon jearahallamiin. Seamma ládje maiddá duála nuppi persovvna preterihttahápmi *fina-i-beahkki* (pro *fina-i-de*) ii gávdnon arkiivamateriálas, muhto dušše iežan jearahallanmateriálain.

(31) Gos doai finaibeahkki? (NB2)

(32) Gos finaibeahkki? (VB1)

Dán hámis sátnemáddagis lea dássemolsun ja dasa laktása preterihta dovddaldat *-i-*, muhto sojahangeažus lea seammá go preseanssas. Turi gohčoda dákkár gehčosiid, mat sáhttet sirdásit preseansamáddagis preterihttamáddagii, transfereansa-gehčosin (Turi 1996: 22).

Seammá lágan transfereansa orru dáhpáhuvvamin maiddá modusiid gaskkal, ja goalmát fuomášupmi morfologalaš variašuvnnas guoská imperatiivva. Dakko bokte olgguldasáigemethodain šaddá erohus nuorat buolvva ja vuorrasut buolvva materiálaid gaskkal. Morfologalaččat *-eahkki*-geažus adno maiddá bárahisstávvalvearbaid imperatiivvas, dego ovdamearkka dihte *veahkeheahkki* (indikatiivvas *veahkeheahppi*) (Nickel & Sammallahti 2011: 47, 54). Ođđa jearahallamiin dát geažus adno maiddá bárrastávvalvearbaid imperatiivva variántan. Elisiteren-oasis jorgalahtten suomagielat gohččunceaalkaga «*Hakekaa laatikoita tullessanne*»,

mii čujuha golmma olbmui. Informánttat jorgaledje dan nu, ahte hámi dáfus beali sáhtta dulkot imperatiivan (*viežžalehket, vižžet, viežži*) ja beali indikatiivan (*viežžabehket, viežžabehtet, buktibeahkki*). Dáin cealkagiin lunddolaččat livččii vuordimis plurála, iige duála, muhto ovdamearkkat jo dán ovttá cealkaga jorgaleapmi orru čájehamen variašuvnna bárrastávvalvearbbaid imperatiivasojahusas. Okta informánta suorggida *viežžat* vearbba subitiivan *viežžalit*, muhto predikáhta áigge son doallá bottu, vehá dego smiehttama dahje eahpesihkkarvuoda geažil (ovdamearka (33)).

(33) *Viežža-...lehket kássaid boadedettiin* (NB1)

Dákkár imperatiivahámit eai gávdno vuorrasut buolvva materiálas. Modusa guorahallan ii gula dán artiikkalii, muhto seammá sullasaš fuomášupmi lea dahkkon maiddái Ruota bealde (Svonni 1993: 150), gos imperatiivva mearkkašumis lea geavahuvvon indikatiiva.

4.6 Čoahkkáigeassu

Lean čohkken guovddáš bohtosiid viđa čuoggái:

- 1) Nuorat buolvva ja vuorrasut buolvva dutkanmateriálain duála persovdnapronomeniid geavaheapmi lea systemáhtalaš, iige dakko oro leamen jur makkárge erohus sohka buolvvaid gaskkal. Ráhka (2013: 81) oahppočájána nuorat, geat hállat julevsámegiela nubbin giellan, eai geavahan duála persovdnapronomeniid systemáhtalaččat, muhto geavahedje sihke duála ja plurála persovdnapronomeniid plurála mearkkašumis. Kejonena (2017: 32–33) materiála fas čájeha, ahte davvisámegiela Ufuohta ja Lulli-Romssa suopmanis eanaš dáhpáhusain plurála persovdnapronomenat adnojit duála sajis. Dán ektui Ohcejoga guovllu nuortasuopmana persovdnapronomeniid duálakategoriija orru stádis.
- 2) Duálacealkagiid vearbajojahas leat sihke statistihkalaš ja kvalitatiivvalaš erohusat nuorat ja vuorrasut buolvva hálliid gaskkas. Dan sajis go vuorrasut buolvva materiála lea homogena, de nuoraid gaskkas leat ieš alddis oalle stuorra erohusat. Muhtin nuorain eai leat spiehkastagat predikáhta logus, dan seammás go muhtin nuorain lea áibbas čielgasit variašuvdna.

- 3) Oamastansojahusa bokte leat čielgasamos erohusat nuorat buolvva ja vuorasut buolvva materiálain. Sámegeiela oamastanráhkadusat leat mánggamohkat ja daid rievdan oktageardánabbon lea vuorddehahti (Janda & Antonsen 2016: 332). Janda ja Antonsen (2016) čálliba ahte nuorat buolvva girječállit geavahit dávjjibut oamastanráhkadusaid, main oamastangeažus laktása refleksiivapronomenii dan sadjái go substantiivii. Eanaš dáhpáhusain vuorasut buolvva informánttat eaba geavahan oamastangečosiid resiprohkapronomeniin, go fas nuorat buolvva informánttat geahččaledje jorgalit stuorimus oasi dain.
- 4) Dát guorahallan nanne hypotesa, ahte duálacealkagiid subjeaktapronomenat leat stáddásamosat ja oamastansojahus fas rievdá álkimusat. Eará sámegeielaid dillái veardideapmi čájeha, ahte jus duála lea jávkamin davvisámegeielas, de dat jávká vuosttasin oamastansojaheamis, dasto vearbasojahusas ja seailu guhkimusat persovdnapronomeniin. Dihto ládje dát orru vehá vuhttom in oamastansojaheamis, mas nuorat buolvva materiálas ii leat áibbas čielga semanttalaš erohus šat sierra giellaoahpalaš loguid gaskkal. Nuortalašgielas lea duála seilon persovdnapronomeniin, vaikke vearbasojahusas dat lea jávkan 1950-logu maŋŋá. Paččvei suopmana 1960–70-logu báddemiin leat vel vearbaid duálahámit (Miika Lehtinen, njálmálaš diehtu 3.9.2020).
- 5) Sámegeielat vuodđoskuvla korrelere subjeaktapronomeniid ja vearbasojahusa duála geavahemiin. Nuorat buolvva NB3 lea joavkku áidna ii-sámegeielat vuodđoskuvlla vázzán informánta. Dat oidno bohtosiin čielga spiehkasteapmin earáin joavkkus. Dát dieđusge nuppástuhtá oppalaš bohtosa nuorat buolvva bokte, muhto vaikke dán ovttá informántta ii válddáše vuhttii materiálad veardádallamis, de nuorat buolvvas leat eanet vuordemeahtun duálat. Vaikke jorgalanbargu soaitá leat problemáhtalaš vuohki čohkket materiála, de dán informántta bokte spiehkastagat duála geavaheamis eai leat čilgemis materiála čohkkenvugiin.

5. Loahpahus

Dán artihkkalis lean guorahallan nuoraid duála geavaheami Ohcejoga guovllus hállojuvvon davvisámegiela nuortasuopmanis. Dutkančuolmma ásaheapmin lei duála guorahallan daid osiin gielas, gokko dat giellaoahpaid mielde adno, nappo persovdnapronomeniin, vearbasojahusas ja oamastansojahusas. Arkiivamateriála analyserema oktavuodas bođii ovdan, ahte duála oamastangehčosat eai orron adnomin dain jearahallamiin. Maiddái SIKOR-korpusa materiála orui nannemin ahte duála geavaheapmi oamastansojahusas lea marginála albmanus. Dan dihte maiddái vuorrasut buolvva materiálii váldui mielde elisiteren.

Nuorat buolvva materiála informánttaid ii sáhte njuolga buohtastahttit dáidda namuhuvvon dutkamušaide, muhto lea badjánan gažaldat, ahte leago duálasojaheapmi dakkár mii stáđasma dain easka boarrásut agis? Ohcejoga nuorat ellet mánggagielat diglossiijas, mas suomagielas lea nanu sajádat mángga guovddáš domeanas (tabealla 2). Nuorat buolvva jearahallamiin boahtá ovdan posiitiiva vuoigna sámegiela ektui, muhto eanaš nuorat leat dan mielas, ahte sii hálddašit suomagiela buorebut go sámegiela. Dát korrelere muhtin muddui sin ruovttugielain.

Reálaáigemetoda vuodul sáhtá dadjat, ahte vuorrasut buolvva duála geavaheapmi vearbasojahusas ja subjeaktapronomeniin lea leamašan stáđis dan áigodagas, mas dát materiála lea čohkkejuvvon. Metodain lea hástaleaddji ja áddjái čohkket data, mainna duála oamastansojaheami riev dama sáhtášii guorahallat. Dan sadjái elisiteremiin čohkkejuvvon materiála guovtti buolvvas dahká veardá dallama vejolažžan. Olgguldasaigemetodain oaidná čielga erohusa nuorat ja vuorrasut buolvvaid gaskkal duála oamastan- ja vearbasojahusas.

Olgguldasaigemetodain livččii álki dulkot duála dili dramáhtalabbon, go dat lea. Ardis Eriksen (2009: 58) lea fuomášuhtán, ahte «duála orru jávkamin». Su materiálat leat báddejuvvon 1958–1970-loguin ja barggu varrasamos sáhkehallannotáhtat leat jagis 1999. Báddejuvvon jearahallamiin vádjit bealli geavaha duála, go smávva eanetlohku atná dan sajis plurála. Duála orru jávkan suopmanis 2010-logu rádjái, goas Kejonen (2017) lea čohkken iežas data. Ohcejogas báddejuvvon materiálain ii leat lahkage nu olu variašuvdna vearbasojahusas, go Eriksena materiálas. Palander lea árvalan, ahte variántagaskavuodas sáhtá ovtta sohka buolvvas dáhpáhuvvat 20–30 % sirdáseapmi, nu ahte muhtin sárgosa jávkan ádjánivččii sullii golbma sohka buolvva, nappo sullii čuohte jagi (Palander 2005: 312). Jus plurála geavaheapmi duála sajis lea okta variánta, ja jus váldá vuhtii ahte

vuorrasut geardi doalaha dan ain, de jáhkkimis maiddá mañit buolva doalaha dan. Dan sajis dárkilut guorahallan morfologalaš variašuvnnas lea dárbblaš, daningo maiddá giellaohpalaččat vuorddehahti hámiid gaskkal lea dán dutkamuša materiálain variašuvdna. Reálaáiggis maiddá vuorrasut buolvvas orru lassánan variašuvdna bárrastávvalvearbaid sojaheamis. Buohkanassii nuorat hálddašit bures duála persovdnapronomeniid.

Nuorat buolvva hálliin leat eanet spiehkastagat duálacealkagiid vearba-sojahusas, go vuorrasut buolvva hálliin (~19 % vs. ~2 %), muhto informánttaid gaskkas leat erohusat. Sámeielat vuodđoskuvlla vázzán nuorain lea eanaš duálacealkagiid predikáhtain vuorddehahti lohku. Dan lassin informánttaid gielladiđolašvuohta korrelere maiddá muhtin muddui bohtosiin. Informántta guoktás, geat árvaleaba máhttit sihke sáme- ja suomagiela buoremusat, leat unnimusat spiehkastagat predikáhta duálasojaheamis. Nuoraid gielas oamastangečosiid geavaheapmi refleksiivapronomenis ja resiprohkaráhkadusain spiehkkaša giellaohpaid govvádusain ja vuorrasut buolvva materiálas. Lea fuomášahti, ahte nuorat geahččalit geavahit oamastangečosiid resiprohkapronomenis dávjjit go vuorrasut informánttat. Vuorrasut buolvva informánttat geavaheaba maiddá resiprohkalaččat pronomena *nubbi* akkusatiivahámi árbevirolaš *nubbi nuppi*-ráhkadusa sajis. Obalohkáii olles nuorat buolvvas orru leamen jođus oamastansojaheami nuppástus, mii ii leat sajáiduvvan ja man berrešii čuovvulit viidásabbot guoskat maiddá ovttaid- ja mánggaidlogu.

Giitosat

Giittán Sámi allaskuvlla sámeagiela ja sámi girjjálašvuođa doavttirgrádaprogárama ja iežan doavttirgráda barggu bagadalliidan Ante Aikio, Jussi Ylikoski ja Marjatta Jomppanena, geat leat rávven ja movttiidahtán barggu čállimis. Giittán maiddá doaimmahusgotti ja fágaguoibmeárvoštalli buriin fuomášumiin ja buoridanevttohusain.

Gáldut

Materiála

NB1–6 ja VB1–2 = Dutkanjearahallamat, maid artihkalčállli lea bádden 7/2019 ja 3/2020, materiála lea čállis.

SIKOR = Sámi Internationála KORpus. UiT Norgga árttalaš universitehta ja Norgga Sámedikki sámi teakstačoakkáldat, Veršuvdna 06.11.2018, URL: <<http://gtweb.uit.no/korp/>>.

SKA 1996 = Sámi kulturarkiiva, Oulu universitehta. Jagis 1996 báddejuvvon sámegeielat jearahallanmateriála. Jearahallin lea Nuorgam, Anne.

SKA 2016 = Sámi kulturarkiiva, Oulu universitehta. Jagis 2016 báddejuvvon sámegeielat jearahallanmateriála. Jearahallin lea Nousuniemi, Juhani.

SKS 1956 = Suoma Girjjálašvuoda Searvi. Jagis 1956 báddejuvvon sámegeielat jearahallanmateriála. Materiála leaba čoaggán Itkonen, Erkki ja Hautala, Jouko.

Yle Sápmi 2019 = Dearvva! Tiörv! Tierva! -sátta 1.7.2019

Njálmmálaš gáldut

Lehtinen, Miika, njálmmálaš diehtu 3.9.2020.

Mettovaara, Jukka, njálmmálaš diehtu 27.2.2020.

Girjjálašvuohhta

Abondolo, Daniel 1998: Khanty. – Daniel Abondolo (doaimm.), *The Uralic Languages*. London: Routledge. 358–386.

Aikio, Ante & Ylikoski, Jussi [boahtimin]: North Saami. – Marianne Bakró-Nagy & Johanna Laakso & Elena Skribnik (doaimm.), *Oxford Guide to the Uralic Languages*. Oxford, UK: Oxford University Press. <<https://global.oup.com/academic/product/the-oxford-guide-to-the-uralic-languages-9780198767664?cc=fi&lang=en&>>

Aikio, Ante [boahtimin]: Proto-Uralic. – Marianne Bakró-Nagy & Johanna Laakso & Elena Skribnik (doaimm.), *Oxford Guide to the Uralic Languages*. Oxford, UK: Oxford University Press. <<https://global.oup.com/academic/product/the-oxford-guide-to-the-uralic-languages-9780198767664?cc=-fi&lang=en&>>

- Behnke, Anja 2010: *Die Struktur der Nominalphrase im Tersaamischen*. M.A. thesis, Humboldt-Universität zu Berlin.
- Berman, Ruth A. & Slobin, Dan Isaac 1994: *Relating Events in Narrative. A Cross-linguistic Developmental Study*. Hillsdale (N.J.): Erlbaum.
- Clackson, James 2007: *Indo-European Linguistics. An Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Corbett, Greville G. 2000: *Number*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cukor-Avila, Patricia & Bailey, Guy 2013: Real Time and Apparent Time. – J.K. Chambers & Natalie Schilling (doaimm.), *The Handbook of Language Variation and Change*. Chichester: John Wiley & Sons. 239–262.
- Diessel, Holger & Hilpert, Martin 2016: Frequency effects in grammar. Oxford Research Encyclopedia of Linguistics. <<https://oxfordre.com/linguistics/view/10.1093/acrefore/9780199384655.001.0001/acrefore-9780199384655-e-120>> (17.5.2021).
- Eriksen, Ardis 2009: «*Mon val vuorrástuvam duoinna nuortasámegielain*». *Ufuohta ja Oarje-Romssa suopmana gullevažvuohta davvisámegillii ja julevsámegillii*. Sámegeiela masterdutkanmuš, Gielladiehtaga instituhtta, Humanisttalaš fakultehta, Romssa Universitehta.
- Feist, Timothy 2015: *A grammar of Skolt Saami*. Suomalais-ugrilaisen seuran toimituksia 273. Helsinki: Suomalais-ugrilainen seura.
- Gillies, William 2010 (1993): Scottish Gaelic. – Martin J. Ball & Nicole Müller (doaimm.), *The Celtic Languages*. London & New York: Routledge. 230–304.
- Grinevald, Colette & Bert, Michel 2011: Speakers and communities. – Peter K Austin & Julia Sallabank (doaimm.), *The Cambridge Handbook of Endangered Languages*. Cambridge: Cambridge University Press. 45–65.
- Helimski, Eugene 1998: Nganasan. – Daniel Abondolo (doaimm.), *The Uralic Languages*. London: Routledge. 480–514.
- Holmes, Janet 2013 (1992): *An Introduction to Sociolinguistics*. London & New York: Routledge.
- Holmes-Elliott, Sophie 2020: Calibrate to innovate: Community age vectors and the real time incrementation of language change. – *Language in Society* 50 (3): 441–474. <<https://doi.org/10.1017/S0047404520000834>>.
- Janda, Laura & Antonsen, Lene 2016: The ongoing eclipse of possessive suffixes in North Saami. – *Diachronica* 33 (3): 330–366. <<https://doi.org/10.1075/dia.33.3.02jan>>.

- Kejonen, Olle 2017: *Dual number in the North Saami dialect of Ofoten and Sør-Troms*. Masterbargu, Department of Modern Languages, Finno-Ugric Languages, Uppsala universitet. <<http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1106012&dswid=2158>> (11.2.2020).
- Keresztes, László 1998: Mansi. – Daniel Abondolo (doaimm.), *The Uralic Languages*. London: Routledge. 387–427.
- Kirkham, Sam & Moore, Emma 2013: Adolescence. – J.K. Chambers & Natalie Schilling (doaimm.), *The Handbook of Language Variation and Change*. Chichester: John Wiley & Sons. 277–298.
- Korhonen, Mikko 1967: *Die Konjugation Im Lappischen: Morphologisch-historische Untersuchung. 1, Die Finiten Formkategorien*. Suomalais-ugrilaisen seuran toimituksia 143. Helsinki: Suomalais-ugrilainen seura.
- Korhonen, Mikko 1981: *Johdatus lapin kielen historiaan*. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 370. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Laasanen, Mikko 2016: Näennäisaikametodin taustaoletusten teoreettista tarkastelua. – *Virittäjä* 120 (1): 57–83.
- Labov, William 1963: The social motivation of sound change. – *Word* 19 (3): 279–309.
- Labov, William 1966: *The social stratification of English in New York City*. Washington: Center for applied linguistics.
- Labov, William 2001: *Principles of Linguistic Change. 2: Social Factors*. Oxford: Blackwell.
- Leem, Knud 1767: *Knud Leems Beskrivelse over Finmarkens Lapper, deres Tunge-maal, Levemaade og forrige Afgudsdyrkelse, oplyst ved mange Kaabberstykker = Canuti Leemii De Lapponibus Finmarchiae, eorumqve lingva, vita et religione pristina commentatio, multis tabulis aeneis illustrata*. Med J.E. Gunneri Anmærkninger. Og E.J. Jessen-S Afhandling om de norske Finners og Lappers hedenske Religion. Kiøbenhavn: Det Kongel. Wæysenhuses Bogtrykkerie.
- Magga, Ole Henrik & Magga, Lajla Mattsson 2012: *Sørsamisk grammatikk*. Káráš-johka: Davvi girji
- Magga, Ole Henrik 1978: *Lokative læt-setninger i samisk*. Dieđut 1/1978. [Kautokeino]: Sámi institut'ta.
- Mayer, Mercer 2003 (1969): *Frog, where are you?* New York: Dial Books.
- Meier-Brügger, Michael 2003: *Indo-European Linguistics*. Berlin: De Gruyter.

- Nesheim, Asbjørn 1942: *Der Lappische Dualis: Mit Berücksichtigung Finnisch-ugrischer Und Indo-europäischer Verhältnisse*. Oslo: Norske Videnskaps-Akademi.
- Nickel, Klaus Peter & Sammallahti, Pekka 2011: *Nordsamisk grammatikk*. Karasjok: Davvi Girji.
- Nielsen, Konrad 1979 (1926–1929): *Lærebok i lappisk (samisk). 1. Grammatikk. Lydlære, formlære, orddannelselære og syntaks samt tillegg*. [Oslo]: Universitetsforlaget.
- Oskal, Nils 1988: *Talehandlinger og pragmatikk. Momenter til en analyse av samisk dualis*. Hovedoppgave (magistergrad), Filosofiseksjonen, Institutt for samfunnsvitenskap, Universitetet i Tromsø.
- Palander, Marjatta 2005: *Lapsuudesta keski-ikään: Seuruututkimus itäsavolaisen yksilömurteen kehityksestä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Palismaa, Maaren 2005: *Sámimánáid giellahálddašepmi. Kontrastiiva dutkamuš 6. luohká sámimánáid giellageavaheamis*. Pro gradu -oahppočájánas, Giellagas-instituhtta, Oulu universitehta.
- Press, Ian 2010 (1993): Breton. – Martin J. Ball & Nicole Müller (doimm.), *The Celtic Languages*. London & New York: Routledge. 427–487.
- Rasmus, Serge 2016a: *Vearbbaid duddjomin. Aspektuála vearbasuorgásat Luhkkár Jovn' Ásllaga muitalusain*. Pro gradu -oahppočájánas, Giellagas-instituhtta, Oulu universitehta.
- Rasmus, Serge 2016b: Mo davvisámegiela aspektuála vearbasuorgásat geavahuvvojit ovttá máinnasteaddji idioleavttas? – *Sámi dieđalaš áigečála* 2/2016: 29–53.
- Ráhka, Sandra Nystø 2013: *Grammar competence in Lule Sami L1 and L2 young speakers. An investigation of consonant gradation, the grammar of spatial expressions and personal pronouns marked for dual*. Master's thesis, Department of Modern Foreign Languages, Faculty of Humanities, NTNU.
- Rießler, Michael 2014: *Kildin Saami. A brief introduction*. <https://www.academia.edu/8309133/Kildin_Saami_brief_linguistic_introduction> (29.10.2020).
- Sammallahti, Pekka 1998: *The Saami languages. An introduction*. Kárášjohka: Davvi girji.
- Sankoff, Gillian 2004: Adolescents, young adults and the critical period: Two case studies from 'Seven Up'. – Carmen Fought (doimm.), *Sociolinguistic variation: Critical reflections*. Cary: Oxford University Press. 121–139.

- Schlachter, Wolfgang 1958: *Wörterbuch des Waldlappendialekts von Malå und Texte zur Ethnographie*. Helsinki: Suomalais-ugrilainen seura.
- Skutnabb-Kangas, Tove 1984: *Bilingualism or Not – The education of minorities*. Clevedon, UK: Multilingual Matters.
- Spiik, Nils Eric 1989: *Lulesamisk grammatik*. Luleå: Sameskolstyrelsen.
- Stifter, David 2010 (1993): Early Irish. – Martin J. Ball & Nicole Müller (doaimm.), *The Celtic Languages*. London & New York: Routledge. 55–116.
- Sussex, Roland & Cubberley, Paula 2006: *The Slavic Languages*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Svonni, Mikael 1993: *Samiska skolbarns samiska: En undersökning av minoritets-språksbehärskning i en språkbyteskontext*. Umeå studies in the humanities 113. Doktoravhandling, Umeå Universitet.
- Turi, Else R. 1996: *Karášjoga mánáid veabahámiid morfologalaš variašuvnna guorahallan*. Sámegeiela váldofágabargu, Gielaid ja girjjálašvuoda instituhtta, Sámi ossodat, Tromssa universitehta.
- Wilbur, Joshua 2014: *A grammar of Pite Saami*. Studies in Diversity Linguistics 5. Berlin: Language Science Press.
- Zajkov, Petr Mefod'evič 1987: *Babinskij dialekt saamskogo jazyka: Fonologo-morfologičeskoe issledovanie*. Petrozavodsk: Karelija.

The use of dual number among the youth in Ohcejohka municipality

In this article, I examine how much the use of dual number varies in the colloquial language of young people from Ohcejohka. For the study, I interviewed six young people aged 15–25. As a reference material, I interviewed two people from Ohcejohka who were born in the 1960s, and I collected other reference material from archival sources. I analyzed the use of dual number in subject pronouns, verb inflection, and possessive suffixes. Kejonen (2017) has proposed that the Saami languages have a hierarchy for the dual number similar to the Animacy hierarchy (Corbett 2000). According to Kejonen, in the Saami languages the presence of dual number in personal pronouns is a prerequisite for dual number in finite verb forms, and the dual number must be present in both preceding positions for it to appear in possessive suffixes.

In this study, I found that in the adolescent material more than 94 % of the dual subject pronouns were grammatically correct. The same number for the finite verb forms was over 71 % and for the possessive suffixes just over 31 %. There is variation among the informants, but these findings support Kejonen's proposed dual hierarchy. Even though the dual number has not vanished from any of these idiolects, the numbers show progressively increasing variation when we compare personal pronouns to finite verb forms and then to possessive suffixes.

Keywords: dual number, real time method, apparent time method, sociolinguistics, language variation and change

SIERGE RASMUS

Sámi University of Applied Sciences & Giellagas Institute, University of Oulu
sierger@samas.no

Mielddus 1

Jorgal suomagielas sámegillii

1.

*Minulla on kolme veljeä
He asuvat Helsingissä
Minulla on kolme siskoa
He myös asuvat Helsingissä
Me olemme seitsemän sisarusta
Tunnumme toisemme todella hyvin*

2.

*Anna ja Liisa ovat ystävykset
He asuvat samassa kylässä
He puhuvat toisilleen joka päivä
He puhuvat saamea toisilleen
Yhtenä iltana he menivät kylälle
He tapasivat siellä Simon
Simo kysyi heiltä: Oletteko sisaruksia?
He vastasivat: Emme, olemme kavereita
Simo kysyi: Oletteko ostaneet ruokaa?
He vastasivat: Kyllä, olemme ostaneet ruokaa
Simo kysyi: Missä te asutte?
He vastasivat: Me emme asu täällä
Anna ja Liisa menivät kotiin*

3.

*Veljeni tekee ruokaa
Näin veljeni tekevän ruokaa
Äitini lukee kirjaa
Näin äitini lukevan kirjaa*

4.

*Johannes ja Simo tuntevat toisensa
Sinä ja Simo tunnette toisenne
Sinä ja minä tunnumme toisemme
Me tunnumme toisemme*

5.

*Johannes ja Simo näkevät itsensä peilistä
Sinä ja Simo näette itsenne peilistä
Sinä ja minä näemme itsemme peilistä*

6.

*Eilen minun veljeni ja äitini menivät kylälle
He menivät ostamaan ruokaa
He menivät autolla kylälle
He tulivat kotiin illalla
Isämme kysyi: Missä kävitte?
He vastasivat: Kävimme kylällä
Minä kysyin: Ostitteko kalaa?
He vastasivat: Kyllä, ostimme kalaa
Isäni kysyi: Ostitteko maitoa?
He vastasivat: Ei, emme ostaneet maitoa*

7.

*Meillä kahdella on kissa
Teillä kahdella on koira
Heillä kahdella ei ole lemmikkiä*

8.

*Anna, Liisa ja Simo auttavat Johannesta muutossa
Johannes jakoi ohjeita:
Hakekaa laatikoita tullessanne
Pakataan tavarat, niitä ei ole paljoa
Minä ja Liisa viemme tavarat uuteen osoitteeseen
Anna ja Johannes, siivotkaa enimmäkseen roskat
Minä käyn tekemässä loppusiivouksen myöhemmin
Ilmoittakaa, kun olette tulossa
Lähetäkää vaikka tekstiviesti
Kiitos jo etukäteen*